

DEKRET PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 29 września 1936 r.

Prawo o ustroju sądów wojskowych.

Na podstawie art. 55 ust. (1) ustawy konstytucyjnej i art. 1 pkt a) ustawy z dnia 2 lipca 1936 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania dekretów (Dz. U. R. P. Nr 51, poz. 363) postanawiam co następuje:

DZIAŁ I.**Właściwość sądów wojskowych.**

Art. 1. Sądy wojskowe sprawują w wojsku i marynarce wojennej wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych.

Art. 2. § 1. Właściwości sądów wojskowych podlegają:

- a) żołnierze w czynnej służbie wojskowej i w stanie nieczynnym;
- b) osoby, które przebywają przy jednostce wojskowej zmobilizowanej lub będącej poza granicami Rzeczypospolitej;
- c) osoby, należące do załogi lub wzięte w charakterze służbowym na pokład okrętu należącego do marynarki wojennej, albo też statku wcielonego do niej w czasie mobilizacji lub wojny;
- d) jeńcy wojenni i zakładnicy, pozostający pod nadzorem wojskowym.

§ 2. Właściwość sądów wojskowych co do osób, wymienionych w § 1, rozciąga się na wszystkie przestępstwa, popełnione w czasie istnienia okoliczności, określonych w § 1, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej.

Art. 3. Właściwości sądów wojskowych podlegają również:

- a) inne osoby, prócz wymienionych w art. 2, mogące się dopuścić przestępstw wojskowych — za dotyczące przestępstwa wojskowe;
- b) osoby, które na zasadzie stosunku publicznoprawnego lub umownego pełnią służbę w poszczególnych działach administracji wojskowej — za popełnione w czasie trwania tego stosunku przestępstwa, przewidziane w art. 100 i 104 kodeksu karnego, oraz za przestępstwa, przewidziane w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. o niektórych przestępstwach przeciwko bezpieczeństwu Państwa (Dz. U. R. P. Nr 94, poz. 851);
- c) inne osoby na podstawie szczególnych przepisów — za przestępstwa, określone w tych przepisach.

Art. 4. § 1. W czasie wojny, mobilizacji, lub gdy wymaga tego interes obrony Państwa, może Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wojskowych poddać drogą rozporządzenia właściwości sądów wojskowych osoby, podlegające właściwości sądów powszechnych, za przestępstwa, które uzna za niebezpieczne dla obrony Państwa.

§ 2. Naczelnny Wódz może wydawać w czasie wojny zarządzenia o treści przewidzianej w § 1 na obszarach, na których został wprowadzony stan wojenny, tudzież na okupowanych obszarach państwa nieprzyjacielskiego.

§ 3. Rozporządzenia i zarządzenia, wymienione w § 1, 2, powinny być o ile możności — niezależnie od ogłoszenia — podane do powszechnej wiadomości przez obwieszczenia w miejscach publicznych lub w inny sposób.

§ 4. Rozporządzenia i zarządzenia, wymienione w § 1, 2, należy natychmiast uchylić, jeżeli ustały przyczyny, dla których je wydano.

Art. 5. § 1. Właściwość sądów wojskowych w zakresie przestępstw wojskowych nie ustaje, mimo że przestały istnieć okoliczności, które tę właściwość uzasadniały.

§ 2. Właściwość sądów wojskowych w zakresie przestępstw pospolitych ustaje z chwilą ustania okoliczności, które tę właściwość uzasadniały, jeżeli sądowi wojskowemu nie został jeszcze złożony akt oskarżenia. Po złożeniu aktu oskarżenia właściwość sądów wojskowych ustaje, jeżeli ustały okoliczności, które uzasadniały właściwość sądów wojskowych, i jeżeli prokurator wojskowy najpóźniej przed rozpoczęciem rozprawy głównej postawi w sądzie wojskowym wniosek o odstąpienie sprawy władzy właściwej.

§ 3. Przepis § 2 nie dotyczy jednak przestępstw pospolitych:

- a) którymi naruszono wojskowy obowiązek służbowy;
- b) wymienionych w art. 3 lit. b);
- c) pozostających w zbiegu z przestępstwem wojskowym, albo pospolitym pod a), b) określonym.

§ 4. Właściwość sądów wojskowych w zakresie przestępstw wymienionych w § 3 ustaje, jeżeli przestały istnieć okoliczności, które tę właściwość uzasadniały, i jeżeli prokurator wojskowy najpóźniej przed rozpoczęciem rozprawy głównej postawi w sądzie wojskowym wniosek o ich odstąpienie władzy właściwej.

§ 5. W toku dochodzenia odstąpienie sprawy następuje przez prokuratora wojskowego.

Art. 6. § 1. Jeżeli przestępstwo pospolite popełnione zostało przez osoby, podlegające właściwości sądów wojskowych, wspólnie z osobami, podlegającymi właściwości sądów powszechnych, albo jeżeli przestępstwo pospolite, popełnione przez osoby, podlegające właściwości sądów wojskowych, pozostaje w bezpośrednim związku z przestępstwem, popełnionym przez osoby, podlegające właściwości sądów powszechnych — sąd wojskowy odstępuje sprawę sądowi powszechnemu, jeżeli prokurator wojskowy zwróci się do sądu wojskowego z takim wnioskiem.

§ 2. W toku dochodzenia odstąpienie sprawy następuje przez prokuratora wojskowego.

Art. 7. W razie sporu o właściwość między sądem wojskowym a sądem powszechnym, stosuje się przepisy art. 36 i 37 kodeksu postępowania karnego.

DZIAŁ II.

Sądy wojskowe.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 8. § 1. Wymiar sprawiedliwości w wojsku i w marynarce wojennej sprawują:

wojskowe sądy rejonowe i wojskowe sądy marynarskie;

wojskowe sądy okręgowe i sądy admirałskie; — oraz wspólny dla wojska i marynarki wojennej:

Najwyższy Sąd Wojskowy.

§ 2. W czasie wojny sprawują wymiar sprawiedliwości w wojsku i w marynarce wojennej ponadto sądy wojenne. Sądy wojenne w wojsku noszą nazwę sądów polowych, a w marynarce wojennej — morskich sądów wojennych.

Art. 9. § 1. W postępowaniu karnym przed wojskowymi sądami rejonowymi (wojskowymi sądami marynarskimi), wojskowymi sądami okręgowymi (sądami admirałskimi) i sądami wojennymi współdziała w sposób przepisany zwierzchnik sądowo-karny.

§ 2. Właściwość miejscowa sądów wymienionych w § 1 zależy od właściwości osobowej zwierzchnika sądowo-karnego w danej sprawie.

Art. 10. Najwyższy Sąd Wojskowy ma swą siedzibę w stolicy Państwa.

Art. 11. § 1. Wojskowe sądy okręgowe znajdują się w każdym okręgu korpusu obejmując swym obszarem działania cały okręg korpusu; siedzibą wojskowego sądu okręgowego jest siedziba dowódcy okręgu korpusu, jeżeli Minister Spraw Wojskowych nie zarządzi inaczej.

§ 2. Obszar działania i siedzibę sądów admirałskich określa Minister Spraw Wojskowych.

Art. 12. § 1. Obszarem działania wojskowego sądu rejonowego jest rejon sądowy, będący częścią obszaru jednego okręgu korpusu. Ilość rejonów sądowych i ich granice oraz siedzibę wojskowych sądów rejonowych określa Minister Spraw Wojskowych.

§ 2. Ilość, obszar działania i siedzibę wojskowych sądów marynarskich określa Minister Spraw Wojskowych.

Art. 13. Tworzenie i znoszenie wojskowych sądów okręgowych, sądów admirałskich, wojskowych sądów rejonowych i wojskowych sądów marynarskich następuje w drodze rozkazu Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 14. § 1. Organizacja wojenna sił zbrojnych określa, przy jakich jednostkach (formacjach) wojskowych istnieją sądy wojenne.

§ 2. Naczelnemu Wodzowi przysługuje prawo tworzenia i znoszenia sądów wojennych, ustalania i zmiany ich siedzib, obszarów działania oraz właściwości rzeczowej.

Art. 15. § 1. Sąd wojskowy spełnia zasadniczo czynności na swoim obszarze działania.

§ 2. Poza swoim obszarem działania sąd wojskowy może spełniać czynności, jeżeli tego wymaga dobro wymiaru sprawiedliwości lub jeżeli przez to oszczędzi się znacznie na kosztach.

Art. 16. § 1. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, wojskowe sądy rejonowe i wojskowe sądy marynarskie oraz sądy wojenne obowiązane są udzielać pomocy sądowej na żądanie innych sądów, zarówno wojskowych jak i powszechnych, oraz

w przypadkach prawem przepisanych — na żądanie innych władz zarówno polskich jak i zagranicznych.

§ 2. O spełnienie czynności w drodze pomocy sądowej należy zwracać się do sądu, na którego obszarze działania czynność ma być spełniona.

§ 3. Przy spełnianiu poszczególnych czynności na żądanie sądów lub władz zagranicznych — sądy wojskowe stosują przepisy prawa polskiego; należy jednak na żądanie sądu lub władzy zagranicznej zastosować szczególnie tryb postępowania lub szczególnie formę, jeżeli przepisy prawa polskiego tego trybu lub tej formy nie zabraniają.

Art. 17. § 1. Spory powstałe między sądami wojskowymi, oprócz sądów wojennych, wskutek odmowy udzielenia pomocy sądowej, rozstrzyga ostatecznie sąd przełożony nad sądem, do którego o pomoc się zwrócono.

§ 2. Żądanie pomocy sądowej skierowane przez sąd przełożony jest wiążące.

§ 3. Jeżeli spór powstał między dwoma sądami wojennymi, rozstrzyga ostatecznie wspólny przełożony dowódców (przełożonych), posiadających uprawnienia zwierzchnika sądowo-karnego.

§ 4. W innych przypadkach spory między sądami wojskowymi z powodu odmówienia pomocy sądowej rozstrzyga ostatecznie Najwyższy Sąd Wojskowy.

Art. 18. Językiem urzędowym w sądach wojskowych jest język polski.

Rozdział II.

Wojskowe sądy rejonowe i wojskowe sądy marynarskie.

Art. 19. § 1. Wojskowy sąd rejonowy składa się z sędziego wojskowego, który jest kierownikiem sądu, oraz w razie potrzeby z odpowiedniej ilości wojskowych sędziów rejonowych.

§ 2. W przypadkach wymagających zastępstwa sędziego wojskowego przez innego, niż mającego przynależność służbową do danego wojskowego sądu rejonowego, wyznacza zastępcę na czas potrzeby szef wojskowego sądu okręgowego spośród sędziów wojskowych sądów rejonowych, podporządkowanych temu wojskowemu sądowi okręgowemu, lub też spośród podporządkowanych mu wojskowych sędziów okręgowych.

Art. 20. § 1. Do właściwości wojskowych sądów rejonowych należy rozpoznawanie spraw szeregowców, podoficerów i osób cywilnych, nie posiadających stopnia oficerskiego:

- a) o występki wojskowe i pospolite, zagrożone karą pozbawienia wolności na czas do jednego roku, choćby w połączeniu z grzywną lub karami dodatkowymi;
- b) o występki wojskowe, zagrożone karą pozbawienia wolności na czas do lat trzech, lub o występki pospolite, zagrożone karą pozbawienia wolności, ponad jeden rok — jeżeli ze względu na okoliczności czynu nie należy oczekiwać surowszej kary, niż kary pozbawienia wolności do jednego roku,

choćby w połączeniu z grzywną lub karami dodatkowymi;

c) o wykroczenia.

§ 2. Wojskowe sądy rejonowe poza rozpoznawaniem spraw, należących w myśl § 1 do ich właściwości:

- a) prowadzą zlecone im śledztwa w sprawach, należących do właściwości wojskowych sądów okręgowych;
- b) udzielają pomocy sądowej na żądanie sądów lub władz;
- c) spełniają czynności i wydają orzeczenia i zarządzenia w przypadkach prawem przepisanych.

Art. 21. § 1. W sprawach żołnierzy, pełniących służbę w marynarce wojennej, oraz innych osób, podlegających dowódcom (przełożonym) w marynarce wojennej, — wojskowe sądy rejonowe sprawują wymiar sprawiedliwości jako wojskowe sądy marynarskie, jeżeli nie został utworzony osobny wojskowy sąd marynarski, który byłby właściwy w danej sprawie.

§ 2. Przepisy odnoszące się do wojskowych sądów rejonowych stosuje się odpowiednio do tych sądów jako wojskowych sądów marynarskich oraz do wojskowych sądów marynarskich.

Art. 22. § 1. Rozprawy odbywają się przy udziale jednego sędziego wojskowego, który prowadzi rozprawę jako przewodniczący, i dwóch asesorów, z których jeden jest oficerem, drugi zaś podoficerem.

§ 2. Podoficer będący asesorem nie może mieć niższego stopnia wojskowego, niż oskarżony.

§ 3. Jeżeli jest kilku oskarżonych, skład sądu dostosowuje się do oskarżonego posiadającego najwyższy stopień wojskowy.

§ 4. W sprawach jeńców wojennych uwzględnia się w miarę możliwości ich stopień wojskowy.

Art. 23. Poza rozprawą rozpoznaje sprawy należące do właściwości wojskowych sądów rejonowych (wojskowych sądów marynarskich) jednoosobowo sędzia wojskowy.

Rozdział III.

Wojskowe sądy okręgowe i sądy admiralskie.

Art. 24. Wojskowy sąd okręgowy składa się z wojskowych sędziów okręgowych: szefa sądu, jego zastępcy, oraz z odpowiedniej ilości wojskowych sędziów orzekających i śledczych.

Art. 25. Do właściwości wojskowych sądów okręgowych należy:

- a) rozpoznawanie w pierwszej instancji spraw, nie należących w myśl art. 20 § 1 do właściwości wojskowych sądów rejonowych (wojskowych sądów marynarskich);
- b) rozpoznawanie środków odwoławczych od orzeczeń wojskowych sądów rejonowych i wojskowych sądów marynarskich, od zarządzeń kierowników tych sądów, od postanowień i zarządzeń wojskowych sędziów śledczych, oraz w przypadkach prawem

przepisanych od innych postanowień i zarządzeń;

- c) prowadzenie śledztw w sprawach, których rozpoznanie w myśl artykułu niniejszego lit. a) należy do właściwości wojskowych sądów okręgowych;
- d) spełnianie czynności oraz wydawanie orzeczeń i zarządzeń w przypadkach prawem przepisanych.

Art. 26. § 1. W sprawach żołnierzy, pełniących służbę w marynarce wojennej, oraz innych osób, podlegających dowódcom (przełożonym) w marynarce wojennej, — wojskowe sądy okręgowe sprawują wymiar sprawiedliwości jako sądy admiralskie, jeżeli nie został utworzony osobny sąd admiralski, który byłby właściwy w danej sprawie.

§ 2. Przepisy odnoszące się do wojskowych sądów okręgowych stosuje się odpowiednio do tych sądów jako sądów admiralskich oraz do sądów admiralskich.

Art. 27. § 1. Rozprawy w sprawach o przestępstwa zagrożone karą śmierci lub więzienia dożywotniego, prowadzonych w postępowaniu wojennym, oraz w sprawach prowadzonych w postępowaniu doraźnym, odbywają się przy udziale dwóch wojskowych sędziów orzekających, z których jeden prowadzi rozprawę jako przewodniczący, i trzech asesorów.

§ 2. Rozprawy w innych sprawach odbywają się przy udziale jednego wojskowego sędziego orzekającego, który prowadzi rozprawę jako przewodniczący, i dwóch asesorów.

§ 3. Rozprawy rewizyjne odbywają się w składzie szefa sądu lub jego zastępcy, jako przewodniczącego, oraz dwóch wojskowych sędziów orzekających; jeden z sędziów wojskowych, należących do składu sądzącego, jest sędzią sprawozdawcą.

Art. 28. § 1. Do rozpraw, które przypuszczalnie będą trwać czas dłuższy, szef sądu może powołać sędziego dodatkowego, jako zastępcę sędziego. Do rozpraw takich można też przybrać zastępców asesorów.

§ 2. Zastępca sędziego i asesora może być obecny na naradzie, nie może być jednak obecny w czasie głosowania; w naradzie i głosowaniu zastępca bierze udział wówczas, jeżeli wszedł w miejsce sędziego lub asesora, który ustąpił ze składu sądzącego.

Art. 29. § 1. Na rozprawie głównej przewodniczyć może tylko wojskowy sędzia orzekający (szef sądu, jego zastępca) w stopniu oficera sztabowego; dotyczy to również sędziego dodatkowego.

§ 2. Żaden z sędziów wojskowych, wchodzących w skład sądzący, nie może posiadać stopnia wojskowego niższego niż oskarżony. Jeżeli w sądzie wojskowym nie ma sędziego o wymaganym stopniu wojskowym — przewodniczącego rozprawy, a w razie potrzeby także drugiego lub dodatkowego sędziego wojskowego, wyznacza szef departamentu sprawiedliwości Ministerstwa Spraw Wojskowych spośród posiadających ten stopień sędziów innych sądów wojskowych.

§ 3. W sprawach przeciw generałom i admirałom (kontradmirałom, wiceadmirałom) przewodniczącego, a w razie potrzeby także drugiego lub dodatkowego sędziego wojskowego, wyznacza prezes Najwyższego Sądu Wojskowego spośród sędziów tegoż sądu, posiadających stopień generalski. Przepisu § 2 w tych sprawach nie stosuje się.

Art. 30. § 1. Asesorowie nie mogą mieć stopnia wojskowego niższego niż oskarżony.

§ 2. Przepis § 1 nie dotyczy asesorów w sprawach przeciw generałom lub admirałom (kontradmirałom, wiceadmirałom); w tych sprawach asesorowie muszą posiadać co najmniej stopień generała brygady lub kontradmirała.

§ 3. W sprawach przeciwko oficerom, nie posiadającym stopnia generalskiego (admiralskiego), jeden z asesorów musi posiadać co najmniej stopień wojskowy:

- a) kapitana (równorzędnego) — jeżeli oskarżony jest podporucznikiem lub porucznikiem (równorzędnym);
- b) majora (komandora podporucznika) — jeżeli oskarżony jest kapitanem (równorzędnym);
- c) pułkownika (komandora) — jeżeli oskarżony jest oficerem sztabowym;
- d) generała brygady (kontradmirała) — jeżeli oskarżony jest pułkownikiem (komandorem), zajmującym stanowisko służbowe wyższe niż dowódca pułku.

§ 4. W sprawach przeciw podoficerom i szeregowcom jednym z asesorów ma być podoficer.

§ 5. W sprawach przeciw osobom nie posiadającym stopnia wojskowego wszyscy asesorowie muszą posiadać stopień oficerski.

§ 6. W sprawach o przestępstwa, zagrożone karą śmierci lub więzienia dożywotniego, prowadzonych w postępowaniu wojennym, oraz w sprawach prowadzonych w postępowaniu doraźnym — wszyscy asesorowie bez względu na stopień oskarżonego (§ 4) muszą mieć stopień oficerski.

§ 7. Przepis art. 22 § 3, 4 należy tu stosować.

Art. 31. Poza rozprawą wojskowy sąd okręgowy (sąd admiralski) rozpoznaje sprawy, należące do jego właściwości, na posiedzeniach niejawnych, jeżeli do ich rozpoznania nie jest prawem upoważniony jeden sędzia wojskowy.

Art. 32. § 1. Posiedzenia niejawne odbywają się w składzie szefa sądu, lub jego zastępcy, jako przewodniczącego, oraz dwóch wojskowych sędziów okręgowych; jeden z sędziów wojskowych, należących do składu sądzącego, jest sędzią sprawozdawcą.

§ 2. Na posiedzeniach niejawnych zapadają orzeczenia po wysłuchaniu ustnego lub odczytaniu pisemnego wniosku prokuratora wojskowego.

§ 3. Prokurator wojskowy bierze udział w posiedzeniu niejawnym bez prawa obecności przy naradzie.

§ 4. Narada sędziów wojskowych jest tajna. Prócz sędziów, biorących udział w naradzie, może być przy naradzie i głosowaniu obecny tylko protokolant.

§ 5. Głosowanie odbywa się w tym porządku, że sędzia sprawozdawca głosuje pierwszy, przewod-

niczący zaś, jeżeli nie jest sam równocześnie sprawozdawcą, ostatni; poza tym głosują kolejno młodsi przed starszymi stopniem.

§ 6. Przepisy o głosowaniu na rozprawie głównej stosuje się odpowiednio.

Rozdział IV.

Najwyższy Sąd Wojskowy.

Art. 33. Najwyższy Sąd Wojskowy składa się z sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego: prezesa, wiceprezesa oraz z odpowiedniej ilości sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego, posiadających co najmniej stopień pułkownika.

Art. 34. Najwyższy Sąd Wojskowy rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń wojskowych sądów okręgowych i sądów admirałskich, od zarządzeń szefów tychże sądów, oraz orzeka i wydaje opinie w innych sprawach, w przypadkach prawem przepisanych.

Art. 35. § 1. Najwyższy Sąd Wojskowy orzeka i wydaje opinie na rozprawie lub na posiedzeniu niejawnym w składzie trzech sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego, z których jeden jest sędzią sprawozdawcą.

§ 2. Orzeczenia i opinie Najwyższego Sądu Wojskowego zapadają po wysłuchaniu ustnego lub odczytaniu pisemnego wniosku prokuratora Najwyższego Sądu Wojskowego.

§ 3. W sprawie narady i głosowania na posiedzeniu niejawnym stosuje się przepis art. 32 § 3 do 6.

Art. 36. § 1. Skład sądzący Najwyższego Sądu Wojskowego może przedstawić zasadę prawną, budzącą wątpliwość, do rozstrzygnięcia zgromadzeniu ogólnemu sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego, po czym uchwaloną zasadę wpisuje się do księgi zasad prawnych.

§ 2. Zgromadzenia ogólne odbywają się pod przewodnictwem prezesa Najwyższego Sądu Wojskowego. Prokurator Najwyższego Sądu Wojskowego bierze udział w zgromadzeniach ogólnych bez prawa obecności przy naradzie; ma on prawo stawiania wniosków.

§ 3. Do powzięcia uchwały wymagana jest obecność przynajmniej 2/3 części ogólnej ilości sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego. Uchwały zapadają większością głosów; w razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego.

§ 4. Narada i głosowanie odbywa się wedle art. 32 § 4 do 6.

§ 5. Skład sądzący, orzekając w danej sprawie karnej, jest związany rozstrzygnięciem zgromadzenia ogólnego.

§ 6. Odstąpienie przez Najwyższy Sąd Wojskowy od zasady prawnej, ustalonej przez zgromadzenie ogólne, może nastąpić tylko w drodze ponownego rozstrzygnięcia zgromadzenia ogólnego.

Art. 37. § 1. Na żądanie Ministra Spraw Wojskowych lub prezesa Najwyższego Sądu Wojskowego powołane jest zgromadzenie ogólne również do wyjaśnienia przepisów prawa karnego, które budzą wąt-

pliwości, lub których stosowanie wywołało rozbieżność w orzecznictwie.

§ 2. Opinie zgromadzenia ogólnego wpisuje się do księgi zasad prawnych.

Art. 38. § 1. Najwyższy Sąd Wojskowy wydaje zbiór swoich orzeczeń i opinii, zawierających rozstrzygnięcia zasadniczych zagadnień prawnych.

§ 2. Materiał prawny do orzecznictwa Najwyższego Sądu Wojskowego zbiera Biuro Orzecznictwa istniejące przy tym sądzie; w skład Biura Orzecznictwa wchodzi oficerowie audytorowie.

§ 3. Prezes Najwyższego Sądu Wojskowego może powierzać członkom Biura Orzecznictwa również inne czynności służbowe.

Rozdział V.

Sądy wojenne.

Art. 39. Sąd wojenny składa się z sędziego wojskowego, który jest szefem sądu, oraz z odpowiedniej ilości sędziów wojskowych.

Art. 40. Sądy wojenne rozpoznają wszystkie sprawy karne osób, na które rozciąga się właściwość osobowa zwierzchnika sądowo-karnego, przy którym dany sąd jest utworzony, jeżeli Naczelny Wódz nie zarządzi inaczej.

Art. 41. § 1. Rozprawy w sprawach o przestępstwa, zagrożone karą śmierci lub więzienia dożywotniego, oraz w sprawach prowadzonych w postępowaniu doraźnym, odbywają się przy udziale dwóch sędziów wojskowych, z których jeden jest kierownikiem rozprawy, i trzech asesorów.

§ 2. Rozprawy w innych sprawach odbywają się przy udziale jednego sędziego wojskowego, który jest kierownikiem rozprawy, i dwóch asesorów.

§ 3. Przewodniczącym rozprawy jest najstarszy stopniem wojskowym asesor, jeżeli posiada on stopień wojskowy wyższy niż kierownik rozprawy; w przeciwnym przypadku kierownik rozprawy jest jednocześnie jej przewodniczącym.

§ 4. Przepis art. 28 stosuje się z tą zmianą, że sędziogo dodatkowego wyznacza zwierzchnik sądowo-karny.

§ 5. Przepis art. 30 § 1, 2 oraz 4 do 7 stosuje się również w sądach wojennych.

Rozdział VI.

Podział czynności.

Art. 42. § 1. Podział czynności między sędziów wojskowych następuje z końcem każdego roku na następny rok kalendarzowy.

§ 2. Zmiana podziału czynności w ciągu roku może nastąpić, jeżeli okaże się to konieczne z powodu przeciążenia niektórych sędziów, zmian w obsadzie sądu lub trwałej przeszkody po stronie poszczególnych sędziów.

Art. 43. § 1. Podział czynności następuje na podstawie zarządzenia sędziego wojskowego, stojącego na czele sądu.

§ 2. W sądach wojennych podziału czynności między sędziów wojskowych dokonywa szef sądu

w taki sposób i na takie okresy czasu, jakie w danych warunkach najbardziej odpowiadają potrzebom służby. Podział ten ma dla zwierzchnika sądowo-karnego znaczenie orientacyjne.

Art. 44. Spełnienie czynności przez innego sędziego niż ten, który był do niej powołany według podziału czynności, nie wpływa na jej ważność.

Rozdział VII.

Administracja sądowa i nadzór.

Art. 45. Czynności administracji sądowej pełnią sędziowie wojskowi, stojący na czele sądu. Mogą oni powoływać poszczególnych sędziów wojskowych danego sądu do współdziałania w czynnościach administracyjnych i nadzorczych.

Art. 46. § 1. Naczelnym nadzór nad sądami wojskowymi sprawuje Minister Spraw Wojskowych, a nad sądami wojennymi Naczelnym Wódz.

§ 2. Minister Spraw Wojskowych wykonywa nadzór ten osobiście lub przez szefa departamentu sprawiedliwości Ministerstwa Spraw Wojskowych a Naczelnym Wódz osobiście lub przez szefa sądownictwa wojennego w Naczelnym Dowództwie.

§ 3. Szef departamentu sprawiedliwości oraz szef sądownictwa wojennego wykonują zlecony im nadzór osobiście lub przez wyznaczonych przez siebie oficerów audytorów. Wyznaczony oficer audytor nie może mieć niższego stopnia wojskowego, niż sędzia wojskowy, stojący na czele danego sądu.

Art. 47. § 1. Nadzór nad sądami i sędziami pełnią:

- kierownik wojskowego sądu rejonowego (wojskowego sądu marynarskiego) w tymże sądzie;
- szef wojskowego sądu okręgowego w tymże sądzie oraz w podporządkowanych mu wojskowych sądach rejonowych (wojskowych sądach marynarskich);
- prezes Najwyższego Sądu Wojskowego w tymże sądzie;
- szef sądu wojennego w tymże sądzie.

§ 2. W razie utworzenia osobnego sądu admirałskiego szef tego sądu pełni nadzór w tym sądzie oraz w podporządkowanych mu wojskowych sądach marynarskich.

Art. 48. § 1. Osoby powołane do nadzoru mają prawo żądać wyjaśnień, wglądać w czynności i powodować usunięcie oczywistych usterek i uchybień oraz pociągać ponoszących winę do odpowiedzialności.

§ 2. Nadzór nie może wkraczać w dziedzinę, w której sędziowie wojskowi są niezawisli.

§ 3. Osoby powołane do nadzoru mogą być obecne na rozprawie, toczącej się przy drzwiach zamkniętych.

Art. 49. Każdy sąd wyższy o dostrzeżonych przez siebie usterekach i uchybieniach w urzędowaniu sądu niższego zawiadamia osobę powołaną do nadzoru.

Art. 50. § 1. Sąd wyższy, w razie dostrzeżenia przy rozstrzygnięciu środków odwoławczych oczywi-

stej obraży przepisów, prawa w postępowaniu sądu niższego, może — niezależnie od uprawnień służących mu na podstawie kodeksu wojskowego postępowania karnego — stwierdzić uchybienie i wytknąć je danemu sądowi. Na żądanie sąd niższy obowiązany jest udzielić wyjaśnień. Stwierdzenie i wytknięcie uchybienia nie ma wpływu na daną sprawę.

§ 2. O wytknięciu uchybienia sąd wyższy zawiadamia sędziego wojskowego, stojącego na czele sądu, a w przypadkach ważniejszych ponadto szefa departamentu sprawiedliwości Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Art. 51. Do personelu, nie pełniącego czynności sędziowskich w sądach wojskowych, stosuje się w sprawach nadzoru ogólne przepisy, normujące wykonywanie nadzoru służbowego.

Art. 52. § 1. Minister Spraw Wojskowych wydaje regulaminy, w których określa tryb wewnętrznego urzędowania i biurowość sądów wojskowych.

§ 2. Minister Spraw Wojskowych oznacza, po upływie jakiego czasu i pod jakimi warunkami akta spraw sądowych mają być w całości lub w części niszczone lub przekazywane archiwum.

DZIAŁ III.

Sędziowie wojskowi.

Rozdział I.

Korpus oficerów audytorów.

Art. 53. Czynności sędziowskie i prokuratorские w wojsku i marynarce wojennej pełnią oficerowie audytorowie oraz generałowie, przeniesieni z korpusu oficerów audytorów do korpusu generałów.

Art. 54. § 1. Oficerem audytorem może być jedynie oficer, który:

- odbył przynajmniej jednoroczną służbę w stopniu oficerskim w jednym z rodzajów broni wojska lub marynarki wojennej,
- ukończył uniwersyteckie studia prawnicze z przepisanyymi w Polsce egzaminami,
- odbył wojskową aplikację sądową,
- złożył wojskowy egzamin sędziowski.

§ 2. Z wojskową aplikacją sądową i egzaminem sędziowskim zrównane są: aplikacja sądowa i egzamin sędziowski w sądach powszechnych, oraz aplikacja i egzamin adwokacki.

§ 3. Od wymagań, wymienionych w § 1 lit. c), d), wolni są profesorowie i docenci nauk prawnych w polskich szkołach akademickich.

§ 4. Przeniesienie do rezerwy korpusu oficerów audytorów oficera innego korpusu osobowego nastąpić może bez względu na warunek, wymieniony w § 1 lit. a).

Art. 55. Tryb oraz szczegółowe warunki przenoszenia oficerów do korpusu oficerów audytorów określają przepisy, normujące służbę wojskową oficerów.

Rozdział II.

Mianowanie i objęcie stanowiska sędziego
wojskowego.

Art. 56. § 1. Sędzią wojskowym może być mianowany tylko oficer audytor, albo generał, który uzyskał stopień generalski jako oficer audytor.

§ 2. Sędziów wojskowych, prócz sędziów w sądach wojennych, mianuje i zwalnia Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Ministra Spraw Wojskowych.

§ 3. Mianowanie następuje na urząd:

- a) wojskowego sędziego rejonowego;
- b) wojskowego sędziego okręgowego;
- c) sędziego Najwyższego Sądu Wojskowego.

§ 4. Sędziami wojskowymi w sądach wojennych są oficerowie audytorowie, przydzieleni do tych sądów.

Art. 57. § 1. Prezydent Rzeczypospolitej mianuje spośród sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego prezesa i wiceprezesa tego sądu.

§ 2. Minister Spraw Wojskowych:

- a) zgodnie z mianowaniem na urząd sędziego wojskowego nadaje stanowiska służbowe w sądach wojskowych, a to mianowanym: wojskowym sędzią rejonowym — w wojskowych sądach rejonowych (wojskowych sądach marynarskich), wojskowym sędzią okręgowym — w wojskowych sądach okręgowych (sądach admiralskich), sędzią Najwyższego Sądu Wojskowego — w Najwyższym Sądzie Wojskowym;
- b) wyznacza spośród mianowanych wojskowym sędzią okręgowym lub rejonowym — kierowników wojskowych sądów rejonowych (wojskowych sądów marynarskich);
- c) wyznacza spośród mianowanych wojskowym sędzią okręgowym — wojskowych sędziów orzekających i wojskowych sędziów śledczych w wojskowych sądach okręgowych (sądach admiralskich) oraz spośród wojskowych sędziów orzekających — szefów tych sądów i ich zastępców.

§ 3. Sędziów wojskowych — z wyjątkiem prezesa i wiceprezesa Najwyższego Sądu Wojskowego — może Minister Spraw Wojskowych mianować również na stanowiska, nieobjęte składami osobowymi sądów wojskowych a przewidziane dla oficerów audytorów w innych składach osobowych.

Art. 58. § 1. Obejmując stanowisko w sądzie wojskowym sędzia wojskowy składa przysięgę sędziowską w brzmieniu następującym:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu, iż obowiązki sędziego wojskowego będę wypełniał sumiennie, bezstronnie i zgodnie z ustawą, mając zarazem na względzie utrzymanie porządku prawnego i karności w siłach zbrojnych Państwa. Tak mi Panie Boże dopomóż. Amen”.

§ 2. Przysięgę składa się wobec najbliższego przełożonego, któremu przysługuje prawo nadzoru w danym sądzie wojskowym.

§ 3. Sędzia wojskowy, przechodzący bezpośrednio z jednego stanowiska sędziowskiego na drugie, ponownej przysięgi nie składa.

Rozdział III.

Niezawisłość sędziowska.

Art. 59. Sędziowie wojskowi są w sprawowaniu czynności sędziowskich niezawisli i podlegają jedynie prawu.

Art. 60. Niezawisłość sędziego wojskowego nie wyłącza obowiązku wykonywania zleceń i rozkazów w zakresie administracji sądowej oraz w zakresie pełnienia służby wojskowej, wydanych w granicach uprawnień władzy, która zlecenie lub rozkaz wydała.

Rozdział IV.

Odpowiedzialność dyscyplinarna.

Art. 61. § 1. Za przewinienia, popełnione przy wykonywaniu służby sędziowskiej lub w związku z nią, ponoszą sędziowie wojskowi, niezależnie od ewentualnej odpowiedzialności karnej, — odpowiedzialność dyscyplinarną wedle przepisów rozdziału niniejszego.

§ 2. Poza przypadkami wymienionymi w § 1 stosuje się do sędziów wojskowych wojskowe przepisy dyscyplinarne.

Art. 62. Za przewinienia wymienione w art. 61 § 1 wymierza się następujące kary dyscyplinarne:

- a) upomnienie;
- b) naganą;
- c) surową naganą;
- d) przeniesienie na inne stanowisko służbowe bez prawa do należności za przeniesienie.

Art. 63. § 1. Jeżeli od chwili przewinienia upłynęło trzy lata, postępowanie dyscyplinarne nie może być wszczęte, a w razie wszczęcia należy je umorzyć.

§ 2. Jeżeli jednak czyn zawiera znamiona przestępstwa karnego, przedawnienie dyscyplinarne nie następuje wcześniej, niż przedawnienie karne.

Art. 64. Do orzekania w sprawach dyscyplinarnych właściwy jest Najwyższy Sąd Wojskowy, który orzeka w składzie prezesa lub wiceprezesa jako przewodniczącego i dwóch sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego.

Art. 65. § 1. Wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego przedstawia Najwyższemu Sądowi Wojskowemu przełożony, powołany do wykonywania nadzoru w danym sądzie, wraz z aktami dochodzenia.

§ 2. Najwyższy Sąd Wojskowy może orzec wszczęcie postępowania dyscyplinarnego również z urzędu.

§ 3. O wszczęciu postępowania dyscyplinarnego orzeka Najwyższy Sąd Wojskowy po daniu obwinionemu możliwości złożenia wyjaśnień oraz po wysłuchaniu prokuratora Najwyższego Sądu Wojskowego.

Art. 66. § 1. Wszczynając postępowanie dyscyplinarne lub w toku tego postępowania może Najwyższy Sąd Wojskowy zawiesić obwinionego w czynnościach służbowych.

§ 2. W przypadkach nie cierpiących zwłoki może przełożony, stawiający wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, zawiesić obwinionego tymczasowo w czynnościach służbowych, przekazując równocześnie swe zarządzenie Najwyższemu Sądowi Wojskowemu do zatwierdzenia.

Art. 67. § 1. Najwyższy Sąd Wojskowy może przed powzięciem postanowienia o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego, albo też wszczynając postępowanie dyscyplinarne, postanowić przeprowadzenie dochodzenia przez sędziego Najwyższego Sądu Wojskowego albo przez sędziego wojskowego, stojącego na czele sądu, do którego dany sędzia wojskowy ma przynależność służbową.

§ 2. Po ukończeniu dochodzenia akta sprawy przesyła się prokuratorowi Najwyższego Sądu Wojskowego celem postawienia wniosku.

Art. 68. § 1. Najwyższy Sąd Wojskowy załatwia odmownie wnioski o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, jeżeli nie znajduje podstaw do wszczęcia tego postępowania.

§ 2. Najwyższy Sąd Wojskowy umarza postępowanie, jeżeli na podstawie wyników przeprowadzonego dochodzenia dojdzie do przekonania, że nie ma podstawy do dalszego prowadzenia postępowania dyscyplinarnego.

Art. 69. § 1. Jeżeli nie następuje umorzenie wszczętego postępowania dyscyplinarnego, Najwyższy Sąd Wojskowy wyznacza dzień rozprawy.

§ 2. Obwiniony może przybrać sobie obrońcę tylko spośród sędziów lub prokuratorów (wiceprokuratorów, podprokuratorów) wojskowych.

§ 3. Nieusprawiedliwione niestawienie obwinionego lub jego obrońcy nie wstrzymuje rozpoznania sprawy.

§ 4. Rozprawa odbywa się przy drzwiach zamkniętych.

§ 5. Wyrok ogłasza się bezzwłocznie po rozprawie, przytaczając ustnie najważniejsze jego powody. Wyrok wraz z uzasadnieniem należy sporządzić w ciągu siedmiu dni.

Art. 70. Odpis wyroku doręcza się prokuratorowi Najwyższego Sądu Wojskowego, obwinionemu, przełożonemu, który wystąpił z wnioskiem o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, oraz Ministrowi Spraw Wojskowych przez szefa departamentu sprawiedliwości Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Art. 71. § 1. Kary, wymienione w art. 62 lit. a) do c), uważa się za wykonane z chwilą ogłoszenia wyroku.

§ 2. Karę, wymienioną w art. 62 lit. d), wykonuje Minister Spraw Wojskowych.

Art. 72. § 1. Po upływie pięciu lat od wydania wyroku skazanie może ulec zatarciu.

§ 2. O zatarciu skazania postanawia Najwyższy Sąd Wojskowy na wniosek skazanego, jeżeli

w ciągu powyższego okresu nie wydano przeciw skazanemu innego wyroku skazującego.

§ 3. W razie zarządzenia zatarcia skazanie uważa się za niebyłe. Zatarcie skazania pociąga za sobą zwłaszcza usunięcie wpisu o skazaniu z wszelkich aktów, w których taki wpis umieszczono.

Art. 73. Jeżeli przepisy rozdziału niniejszego nie postanawiają inaczej, stosuje się w postępowaniu dyscyplinarnym odpowiednio przepisy kodeksu wojskowego postępowania karnego.

DZIAŁ IV.

Asesorowie.

Art. 74. Asesorów i ich zastępców w stopniach generałów i admirałów (kontradmirałów, wiceadmirałów) wyznacza do rozpraw każdorazowo Minister Spraw Wojskowych, a w sądach wojennych—Naczelny Wódz, spośród podległych im generałów i admirałów (kontradmirałów, wiceadmirałów).

Art. 75. § 1. Asesorów i ich zastępców w stopniach wojskowych innych, niż określone w art. 74, wyznacza do rozpraw zwierzchnik sądowo-karny, właściwy dla danej sprawy.

§ 2. Uprawnienia z § 1 może zwierzchnik sądowo-karny przekazać miejscowej władzy garnizonowej.

Art. 76. Asesorami nie mogą być:

- a) żołnierze, przeciw którym toczy się postępowanie karne;
- b) żołnierze skazani sądownie na karę pozbawienia wolności, przed odbyciem kary lub upływem okresu zawieszenia kary;
- c) oficerowie oddani pod sąd honorowy, przed prawomocnym ukończeniem sprawy.

Art. 77. § 1. Stopnie wojskowe asesorów w poszczególnych sprawach mają odpowiadać przepisowi art. 22 i 30.

§ 2. Podoficerowie, wyznaczani na asesorów, muszą mieć przynajmniej stopień sierżanta (równorzędnego) lub bosmana.

§ 3. W postępowaniu wojennym można wyznaczyć na asesora podoficera, posiadającego niższy stopień wojskowy, niż określony w § 2.

Art. 78. Asesorowie przechodzą na czas trwania dotyczących rozpraw do dyspozycji przewodniczących rozpraw.

DZIAŁ V.

Zwierzchnik sądowo-karny.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 79. Zwierzchnikiem sądowo-karnym jest—jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej—wyższy dowódca (przełożony) wojskowy; wykonywa on w wojskowym postępowaniu karnym ustawą określoną władzę jako przedstawiciel interesu wojska w zakresie utrzymania w siłach zbrojnych karność i porządku prawnego.

Art. 80. § 1. Zwierzchnik sądowo-karny obowiązany jest w granicach swej właściwości do zarządzania ścigania karnego wszystkich przestępstw, które doszły do jego wiadomości, oraz do współdziałania w postępowaniu karnym w sposób prawem określony.

§ 2. W czynnościach swoich zwierzchnik sądowo-karny ma się stosować z równą dla wszystkich bezstronnością do przepisów prawa oraz do zleceń swych przełożonych.

Art. 81. W razie przeszkody w urzędowaniu uprawnienia zwierzchnika sądowo-karnego przechodzą na czas trwania przeszkody na jego zastępcę w dowodzeniu.

Rozdział II.

Właściwość osobowa zwierzchnika sądowo-karnego.

Art. 82. § 1. Zwierzchnikiem sądowo-karnym w sprawach, należących do właściwości wojskowych sądów okręgowych, jest dowódca okręgu korpusu w stosunku do wszystkich żołnierzy, podporządkowanych mu służbowo lub mających przynależność służbową do jednostki, załogującej na obszarze danego okręgu korpusu, oraz w stosunku do innych osób podlegających lub poddanych sądownictwu wojskowemu, które na obszarze danego okręgu korpusu przestępstwo popełniły lub zostały ujęte.

§ 2. Minister Spraw Wojskowych może w razie potrzeby nadać uprawnienia zwierzchnika sądowo-karnego w sprawach, należących do właściwości wojskowych sądów okręgowych, również innym dowódcom (przełożonym) wojskowym w stosunku do żołnierzy, podporządkowanych im służbowo, albo w stosunku do innych osób, podlegających lub poddanych sądownictwu wojskowemu.

§ 3. Zwierzchnikiem sądowo-karnym w stosunku do Naczelnego Wodza, Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych oraz Ministra Spraw Wojskowych jest Prezydent Rzeczypospolitej, jako Zwierzchnik Sił Zbrojnych.

Art. 83. § 1. Zwierzchnikiem sądowo-karnym w sprawach, należących do właściwości wojskowych sądów rejonowych, jest dowódca dywizji piechoty, mający swą siedzibę na obszarze działania danego wojskowego sądu rejonowego, w stosunku do żołnierzy, podporządkowanych mu służbowo lub mających przynależność służbową do jednostki, załogującej na obszarze działania danego sądu, oraz w stosunku do innych osób, podlegających lub poddanych sądownictwu wojskowemu, które na obszarze działania danego sądu przestępstwo popełniły lub zostały ujęte.

§ 2. Minister Spraw Wojskowych może w razie potrzeby nadać uprawnienia zwierzchnika sądowo-karnego w sprawach, należących do właściwości wojskowych sądów rejonowych, również innym dowódcom (przełożonym) wojskowym, w stosunku do żołnierzy, podporządkowanych im służbowo, albo w stosunku do innych osób, podlegających lub poddanych sądownictwu wojskowemu.

Art. 84. § 1. Zwierzchnikiem sądowo-karnym w sprawach, należących do właściwości sądów admirałskich lub wojskowych sądów okręgowych jako admirałskich, jest szef Kierownictwa Marynarki Wojennej lub inny dowódca (przełożony) wyznaczony przez Ministra Spraw Wojskowych spośród dowódców (przełożonych) w marynarce wojennej.

§ 2. Zwierzchnika sądowo-karnego w sprawach, należących do właściwości wojskowych sądów marynarskich lub wojskowych sądów rejonowych jako marynarskich, wyznacza Minister Spraw Wojskowych spośród dowódców (przełożonych) w marynarce wojennej.

Art. 85. Żołnierze, mający czasową przynależność służbową do jednostki wojskowej (formacji, załogę, urzędu), podlegają w czasie tej przynależności właściwości osobowej zwierzchnika sądowo-karnego właściwego dla tej jednostki.

Art. 86. Uprawnienia zwierzchnika sądowo-karnego w stosunku do osób, podlegających lub poddanych sądownictwu wojskowemu, które nie podpadają pod żadne z powyższych przepisów, przysługują zwierzchnikowi sądowo-karnemu, mającemu swą siedzibę najbliżej miejsca popełnienia przestępstwa lub ujęcia sprawcy.

Art. 87. Właściwość zwierzchnika sądowo-karnego, uzasadniona ze względu na miejsce popełnienia przestępstwa lub ujęcia sprawcy, ustaje, jeżeli zwierzchnik sądowo-karny, któremu sprawca jest podporządkowany służbowo, skorzysta sam z prawa zarządzenia ścigania karnego.

Art. 88. Jeżeli ze względu na miejsce popełnienia przestępstwa lub ujęcia sprawcy byłaby uzasadniona właściwość kilku zwierzchników sądowo-karnych, wówczas właściwym jest ten, który najpierw zarządził ściganie karne sprawcy.

Art. 89. W przypadku wydania sprawcy przez inne państwo, uważa się miejsce wydania za miejsce ujęcia.

Art. 90. § 1. Jeżeli Naczelnny Wódz nie zarządził inaczej, zwierzchnikiem sądowo-karnym w sprawach, należących do zakresu działania sądów wojennych, jest:

- a) dowódca jednostki (formacji) wojskowej, przy której sąd wojenny został utworzony, w stosunku do wszystkich żołnierzy, podporządkowanych mu służbowo, oraz w stosunku do innych osób, podlegających lub poddanych sądownictwu wojskowemu, które na obszarze działania danej jednostki (formacji) przestępstwo popełniły lub zostały ujęte;
- b) komendant obszaru, dla którego sąd wojenny został utworzony, w stosunku do wszystkich żołnierzy, podporządkowanych mu służbowo lub mających przynależność służbową do jednostki wojskowej (formacji), załogującej na tym obszarze a nie podporządkowanych dowódcy, wymienionemu pod lit. a), oraz w stosunku do innych osób, pod-

legających lub poddanych sądownictwu wojskowemu, które na tym obszarze przestępstwo popełniły lub zostały ujęte.

§ 2. Jeżeli na podstawie przepisu § 1 byłaby uzasadniona właściwość kilku zwierzchników sądowo - karnych, wówczas ma pierwszeństwo ten, który najpierw zarządził ściganie karne sprawcy. Sprawę należy jednak odstąpić innemu właściwemu zwierzchnikowi sądowo - karnemu, jeżeli przyspieszyłoby to jej przeprowadzenie ze względu na okoliczności sprawy, a zwłaszcza ze względu na przy należność służbową oskarżonego, albo ze względu na miejsce pobytu oskarżonego lub świadków.

Art. 91. § 1. Spory o właściwość między poszczególnymi dowódcami (przełożonymi) wojskowymi, będącymi zwierzchnikami sądowo-karnymi, rozstrzyga ostatecznie ich wspólny przełożony.

§ 2. W toku sporu o właściwość każdy ze zwierzchników sądowo-karnych oraz każdy z sądów, których spór dotyczy, jest obowiązany spełniać w zakresie swej właściwości wszelkie czynności nie cierpiące zwłoki.

Rozdział III.

Właściwość zwierzchników sądowo-karnych w przypadku łączenia spraw.

Art. 92. § 1. Jeżeli tę samą osobę oskarżono o kilka przestępstw albo jeżeli jest kilku sprawców, lub są również podlegacze, pomocnicy albo inne osoby, których działanie przestępne pozostaje w ścisłym związku z działaniem sprawcy, wówczas postępowanie karne przeprowadza się łącznie, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej.

§ 2. Jeżeli sprawy wymienione w § 1 należą częściowo do właściwości wojskowego sądu okręgowego, częściowo zaś do właściwości podporządkowanego mu wojskowego sądu rejonowego, ściganie ich należy do zwierzchnika sądowo-karnego w sprawach, należących do właściwości wojskowych sądów okręgowych, a łączne przeprowadzenie postępowania karnego następuje w wojskowym sądzie okręgowym.

Art. 93. § 1. Jeżeli w przestępstwie brały udział osoby, do których ścigania karnego powołani są zwierzchnicy sądowo-karni, nie pozostający między sobą w stosunku podporządkowania, łączne przeprowadzenie postępowania zarządza sąd postanowieniem na wniosek prokuratora wojskowego, jeżeli uzna, że przyczyni się to do uproszczenia lub przyspieszenia postępowania.

§ 2. Połączenie spraw zarządza:

- a) gdy chodzi o sprawy należące do właściwości wojskowych sądów rejonowych w okręgu tego samego wojskowego sądu okręgowego — ten wojskowy sąd okręgowy;
- b) w innych przypadkach — Najwyższy Sąd Wojskowy.

§ 3. Zarządzając połączenie spraw karnych, sąd postanawia zarazem, który ze zwierzchników sądowo-karnych będzie właściwy dla spraw połączonych.

Art. 94. § 1. W sprawach, należących do zakresu działania sądów wojennych, połączenie spraw przeciw osobom, do których ścigania karnego są powołani różni zwierzchnicy sądowo-karni, na wniosek jednego z nich lub z urzędu zarządza:

- a) jeżeli pozostają między sobą w stosunku podporządkowania—przełożony podporządkowanego;
- b) w innych przypadkach — wspólny przełożony.

§ 2. W zarządzeniu postanawia się zarazem, który z dotyczących zwierzchników sądowo-karnych będzie właściwy dla połączonych spraw.

§ 3. Połączenie spraw zarządza się tylko wtedy, jeżeli może się to przyczynić do uproszczenia lub przyspieszenia postępowania.

Art. 95. § 1. W przypadkach łącznego prowadzenia spraw może nastąpić wyłączenie sprawy co do pewnego przestępstwa lub co do pewnego oskarżonego, celem odrębnego rozpoznania jej, jeżeli może się to przyczynić do uproszczenia lub przyspieszenia postępowania, lub jeżeli tego wymaga wzgląd na dyscyplinę wojskową albo też jeżeli przepis szczególny tak stanowi.

§ 2. Wyłączenie zarządza:

- a) w toku dochodzenia — właściwy dla spraw połączonych zwierzchnik sądowo-karny;
- b) po wszczęciu śledztwa — wojskowy sędzia śledczy, na wniosek prokuratora wojskowego;
- c) po złożeniu sądowi wojskowemu aktu oskarżenia i w toku rozprawy — sąd wojskowy.

§ 3. Sprawa wyłączona należy nadal do właściwości zwierzchnika sądowo-karnego, właściwego dla spraw połączonych.

§ 4. Jeżeli ze względu na uproszczenie lub przyspieszenie postępowania albo z innych ważnych powodów okaże się potrzebne przeniesienie wyłączonej sprawy do właściwości tego zwierzchnika sądowo-karnego, który byłby właściwy dla tej sprawy, gdyby nie zarządzone połączenia spraw — przeniesienie sprawy wyłączonej do jego właściwości zarządza na wniosek oskarżyciela publicznego:

- a) w przypadkach, wskazanych w art. 92 § 2— ten zwierzchnik sądowo-karny lub ten sąd wojskowy, który zarządził wyłączenie sprawy;
- b) w innych przypadkach — ten sąd wojskowy, który zarządził połączenie spraw — a w sprawach, należących do zakresu działania sądów wojennych — wspólny przełożony zwierzchników sądowo-karnych.

Rozdział IV.

Delegacja zwierzchnika sądowo-karnego.

Art. 96. § 1. Najwyższy Sąd Wojskowy może, na wniosek zwierzchnika sądowo-karnego, oskarżonego lub z urzędu, przenieść sprawę z właściwości tego zwierzchnika do właściwości innego zwierzchnika sądowo-karnego, jeżeli uzna to za potrzebne ze względu na zapewnienie prawidłowego wymiaru

sprawiedliwości, interes służby wojskowej lub z innych ważnych powodów.

§ 2. Najwyższy Sąd Wojskowy postąpi w sposób, wskazany w § 1, na wniosek lub z urzędu, gdy w stosunku do zwierzchnika sądowo-karnego zachodzą takie okoliczności, które w myśl prawa wyłączają sędziego wojskowego od udziału w prowadzeniu sprawy.

§ 3. Uprawnienia wymienione w § 1, 2 przysługują w sprawach, należących do zakresu działania sądów wojennych, Naczelnemu Wodzowi; przeniesienie sprawy nastąpić może do właściwości zwierzchnika sądowo-karnego, podporządkowanego Naczelnemu Wodzowi.

Rozdział V.

Stosunek zwierzchnika sądowo-karnego do sądów wojskowych.

Art. 97. § 1. Zwierzchnicy sądowo - karni współdziałają z sądami wojskowymi w sprawach, należących do właściwości wojskowych sądów okręgowych (admiralskich) i rejonowych (marynarskich), przez oskarżyciela publicznego, ustanowionego przy sądzie, właściwym miejscowo dla danej sprawy.

§ 2. W przypadku określonym w art. 82 § 3 zwierzchnik sądowo-karny współdziała z wojskowym sądem okręgowym, mającym swą siedzibę w stolicy Państwa, przez Naczelnego Prokuratora Wojskowego.

Art. 98. § 1. Właściwym miejscowo jest ten sąd, na którego obszarze działania załogują jednostki wojskowe (formacje, zakłady, urzędy), podporządkowane służbowo dowódcy (przełożonemu) wojskowemu, będącemu zwierzchnikiem sądowo-karnym w danej sprawie.

§ 2. Jeżeli określone w § 1 jednostki wojskowe (formacje, zakłady, urzędy) załogują na obszarze działania kilku sądów, właściwym miejscowo spośród nich jest:

- a) w sprawach przeciw osobom, podporządkowanym służbowo zwierzchnikowi sądowo-karnemu w danej sprawie — sąd, na którego obszarze działania załoguje jednostka wojskowa (formacja, zakład, urząd), w której osoby te pełnią służbę;
- b) w sprawach przeciw innym osobom — sąd, na którego obszarze działania znajduje się siedziba dowódcy (przełożonego) wojskowego, będącego zwierzchnikiem sądowo-karnym w danej sprawie.

Art. 99. § 1. Jeżeli w sprawie jest kilku oskarżonych, podlegających właściwości tego samego zwierzchnika sądowo-karnego, co do których w myśl art. 98 § 2 byłaby uzasadniona właściwość miejscowa kilku sądów, sąd miejscowo właściwy dla sprawy wyznaczy spośród tych sądów zwierzchnik sądowo-karny.

§ 2. Zwierzchnik sądowo-karny wyznaczy również spośród sądów, na których obszarze działania załogują podporządkowane mu służbowo jednostki wojskowe (formacje, zakłady, urzędy), sąd właściwy miejscowo dla sprawy w przypadkach, gdy rozpo-

znanie sprawy przez sąd inny, niż właściwy w myśl art. 98 § 2, uważa za potrzebne celem przyspieszenia postępowania karnego lub zmniejszenia jego kosztów, albo z innych ważnych powodów.

§ 3. Jeżeli przestaną istnieć okoliczności, które spowodowały wyznaczenie sądu w myśl § 1, 2, może zwierzchnik sądowo-karny w danej sprawie zarządzić przekazanie sprawy sądowi, miejscowo właściwemu w myśl art. 98, jeśli uważa to za potrzebne celem przyspieszenia postępowania karnego lub zmniejszenia jego kosztów, albo z innych ważnych powodów.

Art. 100. W sprawach, należących do właściwości sądów wojennych, zwierzchnik sądowo-karny współdziała z sądem wojennym przez sędziego wojskowego, stojącego na czele sądu, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej.

DZIAŁ VI.

Prokuratura wojskowa.

Art. 101. Prokuratorowie wojskowi stoją na straży ustaw. Obowiązani są do pełnienia czynności oskarżycieli publicznych przed sądami wojskowymi oraz do współdziałania w wymiarze sprawiedliwości w sposób prawem określony. W czynnościach swoich mają dążyć z równą dla wszystkich bezstronnością do wyjaśnienia wszystkich okoliczności, służących do wyśledzenia prawdy.

Art. 102. Na czele prokuratury wojskowej stoi Minister Spraw Wojskowych, któremu podlegają wszyscy prokuratorowie wojskowi. Stałym zastępcą Ministra w tej dziedzinie jest Naczelny Prokurator Wojskowy.

Art. 103. § 1. Czynności prokuratorów wojskowych pełnią:

- a) Naczelny Prokurator Wojskowy;
- b) przy Najwyższym Sądzie Wojskowym — prokurator Najwyższego Sądu Wojskowego oraz podlegli mu wiceprokuratorowie Najwyższego Sądu Wojskowego;
- c) przy wojskowych sądach okręgowych — wojskowy prokurator okręgowy oraz podlegli mu wojskowi podprokuratorowie okręgowi; podprokuratorowie ci w stopniach oficerów sztabowych noszą nazwę wojskowych wiceprokuratorów okręgowych.

§ 2. Prokuratorem (wiceprokuratorem, podprokuratorem) wojskowym może być tylko oficer audytor albo generał, który uzyskał stopień generalski jako oficer audytor.

§ 3. W wojskowych sądach rejonowych i wojskowych sądach marynarskich zadania określone w art. 101 spełniają oficerowie sądowi, wyznaczani z poza korpusu oficerów audytorów przez zwierzchnika sądowo-karnego.

§ 4. W sądach wojennych czynności oskarżycieli publicznych pełnią oficerowie, wyznaczeni przez zwierzchnika sądowo-karnego.

Art. 104. § 1. Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Ministra Spraw Wojskowych mianuje

i zwalnia Naczelnego Prokuratora Wojskowego, prokuratora i wiceprokuratorów Najwyższego Sądu Wojskowego oraz wojskowych prokuratorów okręgowych.

§ 2. Minister Spraw Wojskowych na wniosek Naczelnego Prokuratora Wojskowego mianuje i zwalnia wojskowych wiceprokuratorów i podprokuratorów okręgowych oraz nadaje w prokuraturach wojskowych stanowiska służbowe prokuratorom (wiceprokuratorom, podprokuratorom) wojskowym, jeżeli nadanie stanowiska nie wynika już z mianowania przez Prezydenta Rzeczypospolitej.

§ 3. Prokuratorów (wiceprokuratorów, podprokuratorów) wojskowych — z wyjątkiem prokuratora Najwyższego Sądu Wojskowego — może Minister Spraw Wojskowych mianować również na stanowiska, nieobjęte składami osobowymi prokuratorów wojskowych, a przewidziane dla oficerów audytorów w innych składach osobowych.

Art. 105. Prawo fachowego nadzoru i kierownictwa służy:

- a) Naczelnemu Prokuratorowi Wojskowemu w stosunku do wszystkich prokuratorów wojskowych i oficerów sądowych;
- b) prokuratorowi Najwyższego Sądu Wojskowego w stosunku do wiceprokuratorów tego sądu;
- c) wojskowym prokuratorom okręgowym w stosunku do podległych im wojskowych wiceprokuratorów i podprokuratorów okręgowych oraz w stosunku do podporządkowanych im oficerów sądowych.

Art. 106. § 1. Prokurator Najwyższego Sądu Wojskowego może przedsięwziąć czynności, należące do zakresu działania prokuratury, we wszystkich sądach wojskowych, oprócz sądów wojennych, ośobiście lub wykonywanie ich zlecać podwładnym.

§ 2. To samo uprawnienie przysługuje wojskowemu prokuratorowi okręgowemu w stosunku do wojskowych sądów rejonowych lub wojskowych sądów marynarskich w danym okręgu.

Art. 107. § 1. Prokurator Najwyższego Sądu Wojskowego może:

- a) cofnąć środek odwoławczy, założony do Najwyższego Sądu Wojskowego przez wojskowego prokuratora okręgowego;
- b) stwierdzić oczywiste uchybienie, dostrzeżone przy badaniu środków odwoławczych, założonych przez wojskowych prokuratorów okręgowych, lub przy załatwianiu innych spraw, oraz wytknąć je właściwemu prokuratorowi.

§ 2. O wytknięciu uchybienia prokurator Najwyższego Sądu Wojskowego melduje Naczelnemu Prokuratorowi Wojskowemu.

Art. 108. § 1. Prokuratorowie (wiceprokuratorowie, podprokuratorowie) wojskowi oraz oficerowie sądowi obowiązani są wykonywać polecenia i wskazówki, dane im przez przełożonych, którym przysługuje w stosunku do nich prawo fachowego nadzoru i kierownictwa.

§ 2. Wojskowi prokuratorowie okręgowi i oficerowie sądowi obowiązani są wykonywać polecenia zwierzchników sądowo-karnych, wydane w zakresie ich uprawnień.

§ 3. Wobec sądu prokuratorowie (wiceprokuratorowie, podprokuratorowie) wojskowi oraz oficerowie sądowi występują z wnioskami samodzielnie.

§ 4. Prokuratorowie (wiceprokuratorowie, podprokuratorowie) wojskowi oraz oficerowie sądowi są niezawisli od sądu.

Art. 109. § 1. Wojskowy prokurator okręgowy oraz oficer sądowy zamierzając spowodować:

- a) wszczęcie postępowania przygotowawczego albo też odmówienie ścigania lub umorzenie dochodzenia albo śledztwa;
- b) pozostawienie oskarżonego na wolności oraz zarządzenie lub uchylenie środka zapobiegawczego;
- c) przekazanie sprawy władzy właściwej w przypadkach wymienionych w art. 5 § 2, 4, 5, oraz w art. 6;
- d) złożenie sądowi wojskowemu aktu oskarżenia;
- e) wznowienie postępowania lub podjęcie na nowo umorzonego dochodzenia;
- f) zarządzenie lub odwołanie warunkowego zwolnienia;

obowiązany jest uzyskać zgodę zwierzchnika sądowo-karnego przed wystąpieniem z wnioskiem lub przed wydaniem zarządzenia.

§ 2. Zwierzchnik sądowo-karny może w pewnych rodzajach spraw z góry wyrazić zgodę na stawianie przez wojskowego prokuratora okręgowego wniosków lub wydawanie przez niego zarządzeń w sprawach wymienionych w § 1.

§ 3. Przepis § 1 nie ma zastosowania do wniosków wyłaniających się z przebiegu rozprawy głównej.

Art. 110. § 1. W sprawach wymienionych w art. 109 § 1, jeżeli zwierzchnik sądowo-karny nie zgadza się z wojskowym prokuratorem okręgowym albo gdy wydał mu w tych sprawach polecenie wystąpienia z wnioskiem, lub wydania zarządzenia, a wojskowy prokurator okręgowy zamierza wystąpić z wnioskiem odmiennym lub wydać zarządzenie odmiennie, wówczas zwierzchnik sądowo-karny przedstawia sprawę niezwłocznie do decyzji Ministrowi Spraw Wojskowych przez Naczelnego Prokuratora Wojskowego.

§ 2. W sprawach wymienionych w art. 109 § 1, należących do właściwości wojskowych sądów rejonowych (wojskowych sądów marynarskich), decyzja zwierzchnika sądowo-karnego jest dla oficera sądowego wiążąca.

Art. 111. Prokuratorowie (wiceprokuratorowie, podprokuratorowie) wojskowi oraz oficerowie sądowi nie mogą pełnić czynności asesorów lub obrońców, z wyjątkiem przypadku, przewidzianego w art. 69 § 2.

Art. 112. Minister Spraw Wojskowych wyda regulamin, w którym określi tryb wewnętrznego

urzędowania i biurowość prokuratorów wojskowych i oficerów sądowych.

DZIAŁ VII.

Asystenci.

Art. 113. Oficerowie audytorowie, przydzieleni do sądów lub prokuratur wojskowych przed otrzymaniem pierwszego mianowania na sędziego lub prokuratora wojskowego, pełnią służbę jako asystenci. Służba ta ma na celu wszechstronne przygotowanie ich na stanowiska sędziowskie i prokuratorskie.

Art. 114. § 1. Asystentom można powierzać czasowo pełnienie czynności wojskowego sędziego śledczego lub wojskowego podprokuratora okręgowego oraz pełnienie w poszczególnych sprawach czynności obrońcy z urzędu.

§ 2. Pełnienie czynności wojskowego sędziego śledczego powierza asystentom szef wojskowego sądu okręgowego a czynności wojskowego podprokuratora okręgowego — wojskowy prokurator okręgowy.

DZIAŁ VIII.

Sekretariaty sądów i prokuratur wojskowych.

Art. 115. Celem załatwiania spraw kancelaryjnych istnieje w każdym sądzie wojskowym i prokuraturze wojskowej sekretariat.

Art. 116. Sekretariaty sądów i prokuratur wojskowych składają się z kierownika sekretariatu i potrzebnej ilości innych pracowników kancelaryjnych.

DZIAŁ IX.

Przepisy końcowe.

Art. 117. Wykonanie dekretu niniejszego porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych.

Art. 118. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1937 r.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*
Prezes Rady Ministrów: *Sławoj Składkowski*
Minister Spraw Wojskowych: *Kasprzycki*
